

Силабус курсу

«Регіонознавство»

Освітній ступінь: магістр

Галузь знань: 24 Сфера обслуговування

Спеціальність: 241 Готельно-ресторанна справа

Освітньо-професійна програма: Готельно-ресторанна справа

Кількість кредитів: 3

Рік підготовки: 1-й семестр

Компонент освітньої програми:
вибірковий

Мова викладання: українська

Керівник курсу

Доцент кафедри туризму, кандидат

біологічних наук Пригара Ольга Василівна

Контактна інформація

olha.pryhara@uzhnu.edu.ua

Опис дисципліни

«Регіонознавство» є вибірковою дисципліною і вивчається у першому семестрі першого року навчання денної та заочної форми. Вона є одним з професійно-орієнтованих курсів програми підготовки фахівців за освітньо-професійною програмою «Готельно-ресторанна справа» і займає провідне місце в циклі дисциплін загальної підготовки.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Регіонознавство» є розуміння основних положень сучасного регіонознавства, теорій регіонального розвитку, підходів до регіоналізації світу, особливостей формування і функціонування регіональних суспільно-територіальних систем, напрямів регіонального розвитку та регіональної політики, а також природних, політичних, демографічних, економічних, соціальних та культурних особливостей макрорегіонів світу.

Завданням вивчення дисципліни є формування у майбутніх фахівців знань про основні теоретико-методологічні концепції регіонознавства, вмінь та навичок використовувати на практиці програму комплексного регіонального дослідження, аналізувати взаємозв'язки природного середовища, населення, форм його суспільної організації і господарства в окремих регіонах світу; характеризувати особливості інтеграційних процесів у регіонах світу; виявляти вплив розвитку внутрішньодержавних регіонів на загальний рівень розвитку держав світу; визначати міжрегіональні диспропорції в державах світу; розуміти зміст та основні напрями регіональної політики країн світу.

Предметом вивчення є основні методологічні засади сучасного регіонознавства, його головні функції та завдання; розвиток регіоналістичних досліджень; основні наукові підходи до виокремлення макрорегіонів світу: фізико-географічних, політичних, економічних, культурно-цивілізаційних; характеристика окремих макрорегіонів світу: географічне положення, фізико-географічні, політичні, соціально-економічні, етнічні, культурні регіони в їх складі; інтеграційні процеси в регіонах світу.

Навчальний контент

Змістовий модуль I. Регіонознавство як наука. Регіоналізація світу.

Тема 1. Регіонознавство як наукова дисципліна.

Предмет і завдання курсу. Поняття «регіоналістика», «регіонологія». «регіонознавство». Регіональна економіка, регіональна демографія, регіональна географія. Регіонознавство і країнознавство.

Поняття про регіоналізм. Історичний розвиток регіоналістичних досліджень. Теорія І. Тюнена. Теорія «штандортів промисловості» А. Вебера. Теорія «центральної місць» А. Льюїса. Теорія «поліусів розвитку». Ф. Перру. Регіональні дослідження Р. Хартшорна; регіональна наука у працях У. Ізарда, П. Хаггета та ін.

Вітчизняна школа регіональних досліджень. Етапи розвитку вітчизняних регіональних досліджень.

Предмет дослідження регіонознавства. Основні аспекти дослідження регіонознавства: фізико-географічний; історико-географічний; культурно-цивілізаційний; політичний (геополітичний); економічний; соціальний; екологічний та ін. Міждисциплінарний характер досліджень у регіонознавстві.

Основні методи регіонознавства. Головні функції регіонознавства. Основні завдання сучасного регіонознавства. Актуальність вивчення регіонознавства.

Глобалізація і регіоналізація. Економічний, політичний і соціокультурний аспекти глобалізації. Проблеми, що породжуються глобалізацією. Соціально-економічні, політичні і культурні наслідки глобалізації для регіонів світу. Регіоналізація як закономірний наслідок глобалізації.

Регіональна політика: сутність, цілі та завдання. Основні напрями регіональної політики.

Тема 2. Макрорегіони світу.

Поняття «регіон». Співвідношення понять «регіон» і «район». Основні ознаки регіону. Основні типи регіонів. Ієрархія регіонів. Просторові рівні регіоналізації: макрорегіон – мезорегіон – мікрорегіон.

Макроекономічна концепція регіону. Визначення регіону як суспільно-географічної системи. Будова регіональної соціально-економічної системи. Регіон як територіально-політична система.

Основні підходи до регіоналізації світу. Фізико-географічні регіони світу: зональні та азональні. Материк й океани. Географічні пояси. Природні (фізико-географічні країни). Природні зони; підзони. Географічні провінції, області, райони.

Геополітична структуризація світу. Геополітичні (політичні) макрорегіони, регіони і субрегіони у світі. Політична регіональна інтеграція у світі. Військово-політичні регіони у світі.

Економічна регіоналізація світу. «Північ» – «Південь», «Захід» – «Схід», «Центр» – «напівпериферія» – «периферія». Соціально-економічні макрорегіони, регіони, субрегіони світу. Регіональна економічна інтеграція: виникнення, розвиток, сучасний стан, проблеми і перспективи.

Історико-культурна регіоналізація світу: різноманіття підходів. Цивілізації в теорії А. Тойнбі. Цивілізації в теорії О. Шпенглера. Цивілізаційні макрорегіони В.В. Вольського. Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона.

Тема 3. Європа.

Євразія. Загальна характеристика континенту. Загальна характеристика Європи. Межі Європи: фізико-географічні, історико-культурні, політичні, економічні. Регіони та субрегіони Європи.

Північна Європа: фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство, економічні регіони.

Західна Європа: фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство, економічні регіони.

Південна Європа: фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство, економічні регіони.

Центральна та Східна Європа: проблеми виокремлення; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство, перехідний характер економіки, економічні регіони. Європейська економічна інтеграція: виникнення, розвиток, сучасний стан і проблеми. ЄС – вища форма регіональної інтеграції; завдання розвитку у XXI ст. Розширення ЄС: проблеми та перспективи. Євроатлантична інтеграція: виникнення, розвиток, сучасний стан і проблеми. Трансформація і розширення НАТО.

Європейський регіоналізм. «Європа регіонів». Європейська Хартія регіоналізму (1988 р.). Рада Європи і розвиток регіонального самоврядування в європейських країнах. Сучасна регіональна політика у провідних державах ЄС, основні тенденції розвитку.

Тема 4. Азія.

Азія: загальна характеристика. Регіони та субрегіони Азії.

Північна та Центральна Азія: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство, економічні регіони. Регіони Росії; регіональна політика в Російській Федерації. Регіональні інтеграційні процеси в Північній та Центральній Азії: проблеми та тенденції.

Східна Азія: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство, економічні регіони. Китай: регіони, регіональна політика. Регіональна інтеграція у Східній Азії: проблеми та перспективи.

Південно-Східна Азія: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство, економічні регіони. Регіональні інтеграційні процеси: сучасний стан, досягнення, проблеми і тенденції.

Південна Азія: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство, економічні регіони. Індія: внутрішньодержавні регіони, регіональна політика. Регіональні інтеграційні процеси: сучасний стан, проблеми та перспективи.

Південно-Західна Азія: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство, економічні регіони. Регіональні інтеграційні процеси: сучасний стан, досягнення, проблеми та перспективи.

Змістовий модуль II. Африка, Америка, Австралія й Океанія. Україна.

Тема 5. Африка.

Африка: загальна характеристика. Регіони і субрегіони Африки. Загальноафриканські інтеграційні процеси: основні проблеми і тенденції розвитку. Африканський Союз.

Північна Африка: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи, економіка. Регіональні інтеграційні процеси: політичні, економічні, культурні та ін.

Західна Африка: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство, економічні регіони. Регіональні інтеграційні процеси; основні проблеми.

Центральна Африка: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство. Регіональна інтеграція, її проблеми.

Східна Африка: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; економіка. Регіональні інтеграційні процеси; основні проблеми.

Південна Африка: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство. Регіональна інтеграція.

Тема 6. Америка.

Америка: загальна характеристика. Склад території.

Англо-Америка: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство, економічні регіони. Регіони США; регіональна політика. Регіони Канади; регіональна політика. Регіональна економічна інтеграція – НАФТА.

Латинська Америка: загальна характеристика. Склад території. Регіони та субрегіони Латинської Америки. Латиноамериканська інтеграція: сучасні проблеми та тенденції.

Мезо-Америка: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство. Мексика: регіони, регіональна політика. Центральна Америка, Карибський басейн (Вест-Індія). Регіональна інтеграція в Мезо-Америці.

Південна Америка: загальна характеристика. Регіон Амазонії і Ла-Плати: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство, економічні регіони. Регіони Бразилії; регіональна політика. Регіональна інтеграція: сучасний стан, проблеми та перспективи. Андський регіон: загальна характеристика; фізико-географічні регіони, природні умови та ресурси; населення; політичні системи; господарство. Інтеграційні процеси в Андському регіоні.

Тема 7. Австралія й Океанія.

Австралія: загальна характеристика. Регіони Австралії; регіональна політика у країні. Океанія: загальна характеристика. Меланезія. Мікронезія. Полінезія. Регіональна економічна інтеграція в Океанії.

Інтеграційні процеси в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Тема 8. Регіональна політика України.

Положення України в Центральній та Східній Європі. Склад території. Адміністративно-територіальний устрій.

Історія розвитку регіональної політики в Україні. Суспільно-географічна і економічна концепції регіонального розвитку України. Концептуальні положення політики регіонального розвитку в Україні.

Сучасні моделі суспільно-економічної макрорегіоналізації України. Основні принципи і критерії регіоналізації. Схеми економічного районування України М. І. Долішнього, Ф. Д. Заставного, М. М. Паламарчука, М. Д. Пістуна. В. А. Поповкіна, О. І. Шаблія та ін. Загальна характеристика регіонів України та основні проблеми їх розвитку.

Фізико-географічні регіони України. Фізико-географічні країни. Природні зони, підзони. Фізико-географічні провінції та області (райони).

Геополітична регіоналізація України. Політико-географічні (геополітичні) регіони та райони (субрегіони) України.

Історико-культурні регіони України. Етнографічні регіони. Сакральні (релігійні) райони України.

Демографічна регіоналізація України. Економічне районування України: основні підходи. Критерії суспільно-географічної регіоналізації; суспільно-географічні макрорегіони та мезорегіони.

Економічна і соціальна регіональна політика в Україні. Регіональні програми. Інвестиційна політика в регіональному розвитку. Геоелементні пріоритети регіонального розвитку України. Механізми реалізації регіональної політики. Зовнішньоекономічні зв'язки в забезпеченні розвитку продуктивних сил регіонів

Участь України в регіональних інтеграційних процесах на теренах Євразії. СНД. ОЧЕС. ГУАМ. Співробітництво України і ЄС: досягнення, проблеми і перспективи майбутнього вступу. Україна і НАТО.

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
Інтегральна	Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та інноваційного характеру в готельно-ресторанній справі або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та / або здійснення інновацій
ЗК 1	Здатність діяти на основі етичних мотивів, на засадах розуміння цивілізаційних гуманітарних цінностей та глобалізаційних процесів, стратегій національного розвитку
ЗК 2	Здатність до пошуку, опрацювання, аналізу й узагальнення професійної та науково-технічної інформації
ЗК 3	Здатність до аналізу, оцінки та генерування нових ідей
ЗК 8	Здатність приймати соціально відповідальні рішення
ЗК 9	Уміння працювати в міжнародному контексті
ФК 1	Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методологічний інструментарій, міждисциплінарні дослідження аналізу стану й розвитку глобальних та локальних ринків готельних і ресторанних послуг для розв'язання складних професійних задач
ФК 4	Здатність планувати та здійснювати ресурсне забезпечення діяльності суб'єктів готельного і ресторанного бізнесу
ФК 9	Здатність до підприємницької діяльності на національному та міжнародному рівнях
ФК 11	Здатність розробляти та забезпечувати прийняття ефективних проектних рішень та визначати стратегічні завдання у розвитку готельного і ресторанного бізнесу
ПРН 1	Знання концепцій, методів науково-дослідної та професійної діяльності в сфері гостинності
ПРН 15	Демонструвати соціальну відповідальність за результати прийняття стратегічних рішень

Літературні джерела

Основна література

1. *Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика.* Луганськ: Альма-матер, Знання, 2002. 664 с
2. *Безуглий В. В., Козинець С. В.* Регіональна економічна та соціальна географія світу: Навч. посіб. К.: Академія, 2007. 688 с.
3. *Блій де Г., Муллер П., Шаблій О.* Географія: світи, регіони, концепти: Пер. з англ. К.: Либідь, 2004. 740 с.
4. *Вступ до міжнародного регіонаознавства:* навч. посіб. / М.С.Дорошко, П.М.Ігнат'єв, Р.А.Кривонос та ін.; за ред. М.С.Дорошка. К.: ВПЦ №Київський університет», 2018. 247 с.
5. *Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика.* Луганськ: Альма-матер, Знання, 2002. 664 с.
6. *Дорогунцов С. І.* Теорії розміщення продуктивних сил і регіональної економіки / С.

І. Дорогунцов, Я. б. Олійник, А. В. Степаненко. К. : СТАФЕД-2, 2001. 143 с.

7. *Регіональна політика: методологія, методи, практика* / Відп. ред. М.І. Долішній. Л.: ІРД НАНУ, 2001. 720 с.

8. *Регіональний портрет України* / С. А. Горобчишина, Т.В. Колосова, М.В. Лациба та ін. К.: УНЦПД, 2003. 336 с.

9. *Юрківський В. М.* Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни: Підручник. К.: Либідь, 2000. 416 с.

Допоміжна література

10. *Барнз В., Ледебур Л.* Нові регіональні економіки: Пер. з англ. Л.: Літопис, 2003. 196 с.

11. *Бутко М. П.* Регіональне управління: інноваційний підхід. К.: Знання України, 2006. 560 с.

12. *Величко, В.В.* Теоретичні та методологічні засади регіонознавства в наукових дослідженнях в Україні та інших європейських державах. Науковий вісник Дипломатичної академії України, 2011, №17. С. 138-144.

13. *Верменич Я. В.* Історична регіоналістика в Україні / Я. В. Верменич // Укр. істор. журнал. 2001. № 6. С. 3–21

14. *Гелей С. Д.* Політико-правові системи світу: навч. посіб. / С.Д. Гелей, С.М. Рутар. К.: Знання, 2006. 668 с.

15. *Глобальні трансформації.* Політика, економіка, культура. К.: Фенікс, 2003. 584 с.

16. *Долішній М.* Актуальні проблеми формування регіональної політики в Україні / М. Долішній // Регіональна економіка, 1999. № 3. С. 7–18.

17. *Жук М. В.* Регіональна економіка: Підручник. К.: Академія, 2008. 416 с.

18. *Ігнат'єв П. М.* Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб. Чернівці: Книги ХХІ ст., 2006. 424 с.

19. *Історія світової культури.* Культурні регіони: Навч. посіб. / Кер. авт.кол. Л. Т. Левчук. К.: Либідь, 1997. 448 с.

20. *Іщук С. І.* Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. К.: Паливода А. В., 2006. 284 с.

21. *Калітчак Р.* Регіоналізм в європейських інтеграційних процесах. К.: Знання, 2007. 304 с.

22. *Круш П. В., Кожемяченко О. О.* Регіональне управління. К.: ЦУЛ, 2007. 248 с.

23. *Масляк П. О.* Країнознавство: Підручник. К.: Знання, 2007. 292 с.

24. *Мезенцева Н. І., Мезенцев К. В.* Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. К.: Вид-во КНУ, 2000. 228 с.

25. *Міжнародні інтеграційні процеси сучасності* / А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, М.А. Дудченко та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.

26. *Міжнародні організації:* Навч. посіб. / За ред. О. С. Кучика. К.: Знання, 2005. 498 с.

27. *Пістун М. Д.* Суспільно-географічне районування України. К.: Вид-во КНУ, 1999. 41 с.

28. *Половина І. П.* Фізична географія Європи: Навч. посіб. К.: АртЕк, 1998. 272 с.

29. *Регіональна політика в країнах Європи.* Уроки для України / За ред. С. Максименка. К.: Логос, 2000. 72 с.

30. *Регіональна політика: методологія, методи, практика* / М. І. Долішній, П. Ю. Беленький, В. Я. Бідак та ін. Львів: ІРД НАНУ, 2000. 719 с.

31. *Стеченко Д. М.* Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: Навч. посіб. К.: Вікар, 2002. 374 с.

32. *Страны и регионы мира: Статистический справочник Всемирного банка* / Под ред. А. В. Бондаренко. М.: Весь мир, 2005. 240 с.

33. Студенніков І. Регіоналістика і регіонознавство: проблеми методології та категоріального апарату / І. Студенніков // Регіональна історія України. 2007. №1. С. 67-78.

34. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник. К.: Либідь, 2006. 712с.

35. Чернюк Л. Г., Клиновий Д. В. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка: Навч. посіб. К.: Вид-во Ун-ту Україна, 2005. 246 с.

36. *The European Union and the regions* (edited by M. Keating, B. Jones). Oxford: Clarendon Press, 1995. 306 p.

37. *Regional Policy. Fact Sheets on the European Union*. Directorate General for research. Official Publications of the European Communities. Luxemburg, 1998. P. 142–147.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються і з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. і з використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Оцінювання

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: поточний контроль; модульний контроль; підсумковий контроль.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування, тестування, презентації, реферати тощо.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Форма

підсумкового семестрового контролю: залік

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	50	100
10	10	20	10							

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	50	100
10	10	10	20							

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	4	40	4	40
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)	-	-	-	-
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	1	5	1	5
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	-	-	-	-
Презентація	1	5	1	5
Реферат	-	-	-	-
Есе	-	-	-	-
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

До силабусу додаються навчально-методичні матеріали з дисципліни «Регіонознавство», що знаходяться у відповідному контенті в системі електронного навчання Moodle.